

RETTENS KENDELSE (Første Udvidede Afdeling)
15. marts 2000 *

I sag T-337/94 (92),

Enso-Gutzeit Oy, Helsingfors (Finland), ved advokaterne I. Van Bael og J.-F. Bellis, Bruxelles, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokat L. Lorang, 3, rue de la Chapelle,

sagsøger,

mod

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved R. Lyal, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget, og med valgt adresse i Luxembourg hos C. Gómez de la Cruz, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Wagnercentret, Kirchberg,

sagsøgt,

* Processprog: engelsk.

angående en påstand om fastsættelse af de udgifter, Kommissionen skal erstatte sagsøgeren i henhold til Rettens dom af 14. maj 1998 i sagen Enso-Gutzeit mod Kommissionen (sag T-337/94, Sml. II, s. 1571),

har

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET I FØRSTE INSTANS
(Første Udvidede Afdeling)

sammensat af præsidenten, B. Vesterdorf, og dommerne A. Potocki, A.W.H. Meij, M. Vilaras og N. Forwood,

justitssekretær: H. Jung,

afsagt følgende

Kendelse

Faktiske omstændigheder og retsforhandlinger

- 1 Ved stævning registreret på Rettens Justitskontor den 14. oktober 1994 har sagsøgeren anlagt sag med påstand om annullation af Kommissionens beslutning 94/601/EF af 13. juli 1994 om en procedure i henhold til EF-traktatens artikel 85 (IV/C/33.833 — Karton) (EFT L 243, s. 1). Kommissionen fastslog i denne beslutning, at 19 fabrikanter, herunder sagsøgeren, leverandører af karton i Det Europæiske Fællesskab, havde overtrådt EF-traktatens artikel 85, stk. 1 (nu artikel 81, stk. 1, EF), idet de i forskellige perioder indtil udgangen af april 1991

havde deltaget i en aftale og samordnet praksis, der startede medio 1986, i henhold til hvilken de pågældende leverandører bl.a. havde planlagt og iværksat samtidige og ensartede prisstigninger i EF, var blevet enige om at fastholde markedsandelene for de store producenter på konstante niveauer med mulighed for ændringer fra tid til anden, og i stigende grad siden begyndelsen af 1990 havde truffet samordnede foranstaltninger til styring af leverancer af produkter i EF for derved at sikre gennemførelsen af de nævnte samordnede prisstigninger. I henhold til artikel 3 i beslutningen blev sagsøgeren idømt en bøde på 3 250 000 ECU.

- 2 Ved dom af 14. maj 1998 i sagen Enso-Gutzeit mod Kommissionen (sag T-337/94, Sml. II, s. 1571) annullerede Retten beslutning 94/601 i forhold til sagsøgeren og pålagde Kommissionen at betale sagens omkostninger.
- 3 Ved skrivelse af 1. februar 1999 anmodede sagsøgeren Kommissionen om at betale et samlet beløb på 7 728 960 BEF for udgifter, der kan kræves erstattet. I skrivelse af 21. juni 1999 foreslog Kommissionen at betale sagsøgeren et beløb på 2 mio. BEF.
- 4 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 14. september 1999 har sagsøgeren fremsat begæring om fastsættelse af sagsomkostningerne, hvorved sagsøgeren har nedlagt påstand om, at Retten fastsætter de udgifter, der kan kræves erstattes, til 7 728 960 BEF. Kommissionen har fremsat bemærkninger til denne begæring den 11. november 1999 i henhold til artikel 92 i Rettens procesreglement.

Parternes argumenter

- 5 Sagsøgeren har anført, at det krævede beløb er begrundet først og fremmest under hensyn til tvistens genstand og karakter. Det sagsøgende selskab har anført, at det anfægtede beslutning 94/601 bl.a. under henvisning til, at karton af typen »SBS«, som selskabet fremstiller, ikke burde have været omfattet af beslutningens anvendelsesområde, og at selskabets deltagelse i en overtrædelse af traktatens artikel 85, stk. 1, ikke var bevist. Udviklingen af denne argumentation havde krævet en lang og minutøs undersøgelse af bevismidlerne. Trods en første undersøgelse af bevismidlerne under den administrative procedure ved Kommissionen, havde forberedelsen af annullationssøgsmålet, som blev anlagt 18 måneder efter modtagelsen af meddelelsen af klagepunkterne, nødvendiggjort en ny undersøgelse i forbindelse med en mere omfattende gennemgang af de bevismidler, Kommissionen havde fremført.
- 6 Sagsøgeren har for det andet anført, at sagen havde rejst det vigtige spørgsmål om, hvilke bevismidler der kræves, for at Kommissionen med føje kan fastslå, at en virksomhed har deltaget i et priskartel, et spørgsmål, der har været genstand for bred diskussion i teorien.
- 7 For det tredje har sagsøgeren anført, at sagen har rejst vanskelige problemer på grund af de indviklede faktiske omstændigheder, idet sagsøgeren havde måttet gendrive de af Kommissionen fremførte bevismidler, og godtgøre, at der eksisterede et marked for produkter, der adskilte sig fra SBS-karton. Sagsøgeren har endvidere anført, at forløbet af den mundtlige forhandling mellem alle sagsøgerne, af hensyn til hvilket alle sagerne var blevet forenede, og de langvarige retsmøder, havde bidraget til sagens indviklede karakter.
- 8 For det fjerde har sagsøgeren anført, at sagens indviklede karakter og retsforhandlingernes varighed havde gjort det nødvendigt for selskabet at søge støtte hos en række advokater med henblik på at forberede indlæggene, besvare Rettens spørgsmål og organisere møderne med sagsøgerens repræsentanter. Sagsøgerens særlige stilling havde også hindret selskabets advokater i at støtte sig på argumenter, som var fremført af sagsøgerne i de andre sager, selv om de havde måttet gøre sig bekendt hermed.

- 9 Sagsøgeren har endelig understreget, at den betydelige finansielle interesse, som udfaldet af tvisten havde for selskabet, når henses til den bøde, det blev pålagt, og den skade, der herved skete i dets ry og markedsstilling.
- 10 Sagsøgeren har til støtte for sin begæring fremlagt en oversigt over de udgifter og de honorarer, som selskabets advokater har faktureret. Det fremgår heraf, at det krævede beløb dels består af udlæg (to advokaters tre rejser til Luxembourg, to advokaters rejser til Helsingfors og to advokaters rejse til sagsøgerens salgskontor i London) i alt et beløb på 243 835 BEF, og dels honorarer på 7 485 125 BEF for 1 348 arbejdstimer.
- 11 Kommissionen, som har erkendt, at sagsøgerens kriterier er relevante for fastsættelse af de udgifter, der kan kræves erstattet, har dog bestridt resultatet heraf og mener, at det krævede beløb er uforholdsmæssigt højt.
- 12 Kommissionen har for det første anført, at sagens hovedgenstand var relativ enkel og drejede sig om beviskraften af de beviser, som Kommissionen havde fremført for at godtgøre sammenhængen mellem Enso-Gutzeit og kartellets virksomhed, for det andet, at det arbejde, der er foretaget med henblik på at støtte det relevante argument om, at SBS-karton hører til et særligt marked, ikke kan tages i betragtning ved beregningen af de omkostninger, der kan kræves erstattet, for det tredje, at sagen ikke drejede sig om noget vanskeligt nyt, vigtigt eller vanskeligt spørgsmål, og for det fjerde, at den arbejdstid, der er anvendt hertil, er for lang. Kommissionen har med hensyn til sidste argument anført, at 13 advokater og en retsmedhjælper har deltaget i forberedelsen af stævningen i over 600 timer, skønt hovedparten af de fremførte argumenter var de samme som dem, der allerede var blevet rejst under den administrative procedure. Endelig har Kommissionen anført, at visse af de fakturerede timer ikke er blevet dokumenteret.

Rettens bemærkninger

- 13 I henhold til procesreglementets artikel 91, litra b), »kan følgende udgifter kræves erstattet [...]: nødvendige udgifter, som parterne har afholdt med henblik på sagens behandling, især rejse- og opholdsudgifter og vederlag til befuldmægtigede, rådgivere eller advokater«.

- 14 Det fremgår af denne bestemmelse, at de udgifter, der kan kræves erstattet, dels er begrænset til dem, der er afholdt i forbindelse med retsforhandlingerne ved Retten, og dels dem, som har været nødvendige hertil (Domstolens kendelse af 9.11.1995, sag C-89/95 DEP, Ahlström Osaakeyhtiö m.fl. mod Kommissionen, ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 14, og Rettens kendelse af 15.7.1998, sag T-115/94 (92), Opel Austria mod Rådet, Sml. II, s. 2739, præmis 26).

- 15 Det fremgår af fast retspraksis, at da der ikke i fællesskabsretten findes bestemmelser om fastsættelse af honorarer, er Fællesskabets retsinstanser frit stillet ved sin vurdering af de foreliggende oplysninger, idet de dog skal tage hensyn til sagens genstand og karakter, dens betydning efter fællesskabsretten og dens sværhedsgrad, såvel som til den arbejdsbyrde, som de pågældende befuldmægtigede og rådgivere har båret i forbindelse med sagen, samt til parternes økonomiske interesse i sagen. Følgelig skal der ikke tages hensyn til en national tarif for advokaters honorarer eller til en eventuel aftale herom mellem den pågældende part og dennes befuldmægtigede eller rådgivere (Domstolens kendelse af 26.11.1985, sag 318/82, Leeuwarder Papierwarenfabriek mod Kommissionen, Sml. s. 3727, præmis 2 og 3, og Rettens kendelse af 4.12.1998, sag T-448/93 (92), British Cement Association m.fl. mod Kommissionen, ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 12).

- 16 Endelig afhænger fællesskabsretsinstansernes mulighed for at vurdere værdien af det arbejde, som en advokat har foretaget, af nøjagtigheden af de indgivne oplysninger (Rettens kendelse af 12.5.1997, sag T-561/93 (92), Tiercé Ladbroke mod Kommissionen, ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 23, og af 25.6.1998, forenede sager T-177/94 (92), T-377/94 (92) og T-99/95 (92), Altmann m.fl. mod Kommissionen, Sml. Pers. I-A, s. 299, og II, s. 883, præmis 20).

- 17 Det bemærkes i denne sag med hensyn til dens vanskeligheder og dens vigtighed ud fra et fællesskabsretligt synspunkt, at sagsøgeren uden at bestride, at der forelå et kartel, i sine indlæg for Domstolen har fremført, at dets deltagelse i et kartel ikke var bevist, og altså har gendrevet de direkte eller indirekte bevismidler, som Kommissionen havde fremført for at godtgøre selskabets deltagelse i hemmelige aftaler, som er fastslået i beslutning 94/601. Sagsøgerens indsigelse herimod begrundede en undersøgelse af hele denne beslutning og de adskillige dokumenter, som Kommissionen havde baseret sig på ved sin konstatering af, at traktatens artikel 85, stk. 1, var overtrådt. Uden at underkende, at den dybtgående undersøgelse af sagens akter, som sagsøgerens advokater havde foretaget for at støtte deres påstande, var nødvendig, bemærkes dog, at tvisten ikke rejste særligt vanskelige retlige spørgsmål.
- 18 Selv om den omstændighed, at visse af sagsøgerens anbringender ikke tiltrædes, ikke udelukker tilbagebetaling af udgifter, der er forbundet med hermed forbundet arbejde, kan de udgifter, som er afholdt til dokumentation og planlægning, men som ikke er nødvendige med henblik på sagen, derimod ikke kræves erstattet. I denne sag blev spørgsmålet om, hvorvidt der forelå et særligt produktionsmarked for SBS-karton, dybtgående behandlet af sagsøgeren i forbindelse med selskabets annullationspåstande. Det skal her bemærkes, at denne gennemgang af markedet for de pågældende produkter ikke var nødvendig for at vurdere, om der forelå en tilsidesættelse af artikel 81, stk. 1, EF, eftersom den påtalte adfærd havde til formål mærkbart at begrænse konkurrencen i Fællesskabet og vedrørte de produkter, som var omhandlet af beslutning 94/601. Det må dog erkendes, at det arbejde, som var forbundet med sagsøgerens advokaters gennemgang af markederne for produkterne, ikke var ganske irrelevant, for så vidt som dette gjorde det muligt for sagsøgeren at supplere de argumenter, selskabet havde fremført til støtte for anbringendet om, at der ikke forelå nogen beviser for dets deltagelse i et kartel, idet det heraf fremgik, at sagsøgeren ikke havde nogen som helst interesse i at deltage heri. De udgifter, der er forbundet med dette arbejde, kan derfor anses for udgifter, der kan kræves erstattet, uden at der tages stilling til vurderingen af, hvilket antal arbejdstimer der er medgået hertil.
- 19 Enso-Gutzeit's advokater rådede over et dybtgående kendskab til sagen. De havde rådgivet sagsøgeren under den administrative procedure ved Kommissionen og kunne derfor ikke alene bestride rigtigheden af kritikken i meddelelsen om klagepunkterne, men også vurdere karakteren af de bevismidler, som Kommis-

sionen havde fremført til støtte for dens konstatering af, at sagsøgeren havde deltaget i et kartel. Disse forhold har kunnet lette forsvaret af Enso-Gutzeit's interesser og nedsat den arbejdstid, som advokaterne har viet dette omstridte dossier. Et antal arbejdstimer på over 900 til at forberede stævningen og replikken forekommer derfor alt for højt.

- 20 Selv om man principielt kun kan betragte salæret til en advokat som »nødvendige udgifter« i henhold til procesreglementets artikel 91, litra b) (Rettens kendelse af 9.6.1993, sag T-78/89 DEP, PPG Industries Glass mod Kommissionen, Sml. II, s. 573, præmis 39), må der dog først og fremmest tages hensyn til, om det antal arbejdstimer, der samlet er medgået, kan anses for objektivt nødvendigt af hensyn til sagens behandling ved Retten, uanset hvor mange advokater arbejdet har været delt mellem (Rettens kendelse af 30.10.1998, sag T-290/94 (92), Kayzersberg mod Kommissionen, Sml. II, s. 4105, præmis 20).
- 21 Med hensyn til udgifterne vedrørende ansættelse af en ny advokat under sagen, således som de fremgår af den af sagsøgeren fremlagte dokumentation, bemærkes, at disse kun kan bæres af den part, der er dømt til at betale sagens omkostninger, såfremt de alene vedrører den tid, som den nye advokat har viet sagen, og ikke kan omfatte den tid, som den nye advokat har brugt til at sætte sig ind i sagen.
- 22 Det bemærkes endvidere, således som Kommissionen har anført, at et vist antal fakturerede arbejdstimer ikke er begrundet, idet de hermed forbundne udgifter ikke kan kræves erstattet.
- 23 Kommissionen har endvidere ikke bestridt, at sagen havde betydelig økonomisk interesse for sagsøgeren, navnlig henset til størrelsen af den pålagte bøde (jf. præmis 1).

- 24 På baggrund af det anførte findes det korrekt at fastsætte de udgifter, der kan kræves erstattet, til 4 500 000 BEF.
- 25 Da dette beløb omfatter alle sagens omstændigheder indtil dags dato, findes det ikke nødvendigt at træffe særskilt afgørelse vedrørende parternes udgifter under nærværende sag om fastsættelse af udgifterne (Rettens kendelse af 22.3.1999, sag T-97/95 (92), Sinochem mod Rådet, Sml. II, s. 743, præmis 20).

Af disse grunde

bestemmer

RET TEN (Første Udvidede Afdeling)

De udgifter, som Kommissionen skal erstatte sagsøgeren, fastsættes til i alt 4 500 000 BEF.

Således bestemt i Luxembourg den 15. marts 2000.

H. Jung

Justitssekretær

B. Vesterdorf

Præsident